

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:**GENEL KURUL****KARAR****MEHMET ALİ EMİR VE DİĞERLERİ BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası	: 2014/16482
Karar Tarihi	: 17/1/2019
Başkan	: Zühtü ARSLAN
Başkanvekili	: Burhan ÜSTÜN
Başkanvekili	: Engin YILDIRIM
Üyeler	: Serdar ÖZGÜLDÜR Serruh KALELİ Recep KÖMÜRCÜ Hicabi DURSUN Celal Mümtaz AKINCI Muammer TOPAL M. Emin KUZ Hasan Tahsin GÖKCAN Kadir ÖZKAYA Rıdvan GÜLEÇ Recai AKYEL Yusuf Şevki HAKYEMEZ
Raportör Yrd.	: Gizem Ceren DEMİR KOŞAR
Başvurucular	: 1. Burhan ARSLAN 2. Erdal Muhammet ARSLAN 3. Hanife ÖZMEN 4. İrfan ARSLAN 5. Mahmut ARSLAN 6. Mustafa Serdar ARSLAN 7. Orhan ARSLAN 8. Turan ARSLAN 9. Zuhâl ARSLAN
Vekili	: Av. Murat TİMUR 10. Mehmet KERİMOĞLU 11. Mustafa KERİMOĞLU 12. Önder Can KERİMOĞLU 13. Serpil KERİMOĞLU 14. Sinem KERİMOĞLU 15. Yiğit Ögeday KERİMOĞLU

- Vekili** : Av. Övgü ERDOĞAN
16. Nazan GÜLER
17. Seyit Ahmet GÜLER
- Vekili** : Av. Erdem Serdar VURGUN
18. Alp Eren YILMAZ
19. Bilge AKYOL
20. Ecem Nur YILMAZ
21. Gönül YILMAZ
22. Hale EROL
23. Kemal EMİR
24. Lale İMREN
25. Mehmet Ali EMİR
26. Mevlüde EROL
27. Nurten EMİR
28. Sinem EMİR
29. Tuncel EMİR
- Vekili** : Av. Murat Kemal GÜNDÜZ

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru, Van'da meydana gelen ikinci depremde yıkılan otel binasına ilişkin olarak ilk depremden sonra hasar tespit çalışmalarını gereği gibi yerine getirmediği iddia edilen kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmemesi nedeniyle yaşam hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 17/10/2014 tarihinde yapılmıştır.

3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.

4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.

5. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.

6. Aralarında konu yönünden hukuki irtibat bulunması nedeniyle 2014/16483, 2014/16485, 2014/20209, 2015/1569, 2015/1572, 2015/1574, 2015/5102, 2015/5775, 2017/15456, 2017/37793, 2017/37591 numaralı dosyaların 2014/16482 numaralı dosya ile birleştirilmesine, incelemenin 2014/16482 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine karar verilmiştir.

7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık görüşünü bildirmiştir.

8. Başvurucular, Bakanlığın görüşüne karşı süresinde beyanda bulunmuşlardır.

9. İkinci Bölüm tarafından 15/11/2018 tarihinde yapılan toplantıda, niteliği itibarıyla Genel Kurul tarafından karara bağlanması gerekli görüldüğünden başvurunun Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 28. maddesinin (3) numaralı fıkrası uyarınca Genel Kurula sevkine karar verilmiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

10. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle ilgili olaylar özetle şöyledir:

A. Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararlarından Önceki Süreç

11. 23/10/2011 tarihinde Van'da 7,2 şiddetinde bir deprem meydana gelmiş ve bu deprem sonucunda çok sayıda kişi hayatını kaybetmiştir. Depremden sonra artçı sarsıntılar devam etmiş ve 9/11/2011 tarihinde 5,6 şiddetinde ikinci bir deprem olmuştur. İkinci depremde Van il merkezinde bulunan bir otel binası yıkılmış ve otelde kalmakta olan -başvurucuların yakınlarının da aralarında bulunduğu- yirmi dört kişi enkaz altında kalarak yaşamını yitirmiştir.

12. Olayın ardından Van Cumhuriyet Başsavcılığı resen soruşturma başlatmıştır. Başvurucuların da şikâyetçi olarak katıldığı soruşturma kapsamında bilirkişi görüşüne başvurulmuştur. Bu çerçevede hazırlanan Nisan 2012 tarihli bilirkişi raporunda; binanın projelendirme, yapım ve iş bitimi aşamalarında ilgili mevzuat hükümlerine uyulmadığı belirtilmiştir. 23/10/2011 tarihli ilk depremden sonra binada hasar tespiti yapılmadığı vurgulanan raporda, bina taşıyıcı sisteminin ilk depremden ve ikinci depreme kadar olan artçı sarsıntılardan etkilendiğinin düşünüldüğü ifade edilmiştir. Raporda ayrıca proje, yapım ve iş bitimi aşamalarındaki eksikliklerden yapı sahibi ve/veya müteahhidin, teknik uygulama sorumlusunun ve belediyenin ilgili biriminin; deprem sonrası inceleme aşamasındaki eksikliklerden ise yapı sahibi ve gerekli tedbirleri almayan ilgili birimlerin sorumluluğunun bulunduğu yönünde kanaat bildirilmiştir.

13. Soruşturma sonucunda otel işletmecisi hakkında bilinçli taksirle birden fazla kişinin ölümüne neden olma suçundan Van Ağır Ceza Mahkemesinde kamu davası açılmasına, vefat eden yapı sahibi ve diğer şüpheliler hakkında kamu adına kovuşturmaya yer olmadığına, kamu görevlileri hakkında 2/12/1999 tarihli ve 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un 3. ve 12. maddeleri gereği görevsizlik kararı verilerek soruşturma dosyasının Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir.

14. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı 9/10/2012 tarihinde Van Valisi, Erciş Kaymakamı, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) Başkanı, Van Afet Acil Durum İl Müdürü ve diğer AFAD yöneticileri hakkında görevi kötüye kullanmaya ilişkin iddiaların somut bilgi ve belgelere dayanmadığı, ilgililer açısından ön inceleme yapılmasını gerektirecek bir durum bulunmadığı gerekçesiyle şikâyetin işleme konulmamasına karar vermiştir.

15. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 9/10/2012 tarihli kararına karşı yapılan itiraz, Danıştay Birinci Dairesince 4483 sayılı Kanun'da Cumhuriyet başsavcılıklarının şikâyetin işleme konulmamasına dair verdikleri kararlara karşı herhangi bir itiraz yolu öngörülmediği gerekçesiyle incelenmeksizin reddedilmiştir.

16. Başvurucuların bir kısmı Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının şikâyetin işleme konulmaması kararı üzerine Anayasa Mahkemesine bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

17. Anayasa Mahkemesi 2012/752 sayılı başvuruda 17/9/2013 tarihinde, 2012/850 sayılı başvuruda ise 7/11/2013 tarihinde verdiği kararlarla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca şikâyetin işleme konulmamasına karar verilmiş olması nedeniyle yaşam hakkının usul boyutu olan etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır. Anayasa Mahkemesi mevzuat hükümleri gözönüne alındığında dönemin Van Valisi ve AFAD yetkililerinin gereken tedbirlerin alınması hususunda sorumluluklarının bulunduğu vurgu yapmıştır. Birinci depremde hasar görmüş binaların artçı sarsıntılar esnasında yıkılma tehlikesi bulunmasının öngörülebilir bir risk olduğuna işaret eden Anayasa Mahkemesi, ilk depremden on altı gün sonra gerçekleşen ikinci depremde yıkılan binanın bölgedeki kapasitesi en yüksek otellerden biri olması sebebiyle hasar tespiti yapılarak gerektiğinde boşaltılmasının ilgililerden beklenebileceğini ifade etmiştir. Anayasa Mahkemesi son olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, hasar tespiti ve hasarlı binalara girişin engellenmesi konusunda yetkililerce ne tür işlemler yapıldığını ortaya koyacak delil ve değerlendirmelere yer vermeksizin soruşturma açılması talebinin işleme konulmamasına karar verilmiş olduğunu belirtmiş ve bu kararlar soruşturmanın devam ettirilmesi yönündeki talebin bir itiraz mercii tarafından değerlendirilmesinin de önüne geçilmiş olduğuna dikkat çekmiştir.

B. Anayasa Mahkemesinin İhlal Kararından Sonraki Süreç

1. Van Eski Valisi, Erciş Eski Kaymakamı, Dönemin Van İl Afet ve Acil Durum Müdürü Yönünden

18. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı üzerine Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 19/11/2013 tarihli kararıyla kamu görevlileri hakkında İçişleri Bakanlığından soruşturma izni istenmiştir.

19. Dönemin Van Valisi, Erciş Kaymakamı ile Van İl Afet ve Acil Durum Müdürü hakkında İçişleri Bakanlığınca ön inceleme başlatılmıştır. 13/3/2014 tarihli ön inceleme raporundaki tespitler özetle şöyledir:

i. İlk depremden sonra Van Valiliği tarafından öncelikle arama-kurtarma faaliyetlerine başlanmış, bunun yanı sıra çadır kentler kurulmuş, aşevleri faaliyete geçirilmiştir. Hasta ve yaralıların nakilleri sağlanmış, bu çalışmalar devam ederken hasarlı olup tehlike arz eden yapıların durumu ile acil barınma ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak ön hasar tespit çalışmalarına başlanmıştır. Bu çalışmalar 234 teknik personelle yürütülmüş, sağlık ve eğitim hizmeti sunan binalar ile güvenlik ve kamu hizmetlerine ait binalara öncelik verilmiştir. 23/10/2011 tarihinden 9/11/2011 tarihine kadar toplam 200.000 yapıdan 102.709 yapının ön hasar tespiti yapılmış, ancak Bayram Otel ile birlikte diğer yapıların tespitleri yapılmadan ikinci deprem meydana gelmiştir.

ii. Ön hasar tespitleri, yapıların depreme dayanıklılığını tespit etme amacına yönelik olmadığından hasar görmemiş binaların bir diğer depremde yıkılmayacağı yönünde kesin kanaat oluşturmayacaktır. Ön hasar tespit çalışmaları 15/5/1959 tarihli ve 7269 sayılı Umumi Hayata Müessir Afetler Dolayısıyla Alınacak Tedbirlerle Yapılacak Yardımlara Dair Kanun'un 23. maddesine göre hak sahipliği işlemleri için hazırlık mahiyetinde bir işlem olarak yürütülmektedir.

iii. Hem AFAD yetkilileri hem de Van Valiliği tarafından birinci depremden sonra hasarlı binalara girilmemesi yönünde duyurular yapılmıştır.

20. Ön inceleme raporunda, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının işleme koymama kararı üzerine Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararları gözetildiğinde Anayasa Mahkemesi kararlarının kesin ve bağlayıcı olması nedeniyle Van eski Valisi M.K. ile İl Afet Acil Durum Müdürü C.G. hakkında soruşturma izni verilmesi gerektiği yönünde kanaat bildirilmiştir.

21. Raporada; Erciş eski Kaymakamı hakkında ise depremden sonra yıkılmayan binalara girilebileceği yönünde bu kişinin herhangi bir beyanına rastlanmadığı gibi Erciş ilçesi mülki sınırları içinde ilk depremden sonra meydana gelen artçı depremlerde ya da 9/11/2011 tarihli ikinci depremde hiçbir binanın yıkılmadığı, can ve mal kaybı olmadığı anlaşıldığından Erciş eski Kaymakamı R.F. hakkında soruşturma izni verilmemesi yönünde kanaat bildirilmiştir.

22. İçişleri Bakanlığınca soruşturma izni verilmemesine 17/3/2014 tarihinde karar verilmiştir. Kararın gerekçesi özetle şu şekildedir:

i. Ön incelemeyi yapan müfettişler esasen haklarında ön inceleme yapılan kamu görevlilerinin olayda sorumluluklarının bulunduğu dair bir tespit ve görüşleri bulunmamasına karşın Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı vermiş olması nedeniyle soruşturma izni verilmesi yönünde kanaat bildirmişlerdir. Ancak Anayasa Mahkemesinin ihlal kararı vermesinin sebebi Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının *şikâyetin işleme konulmaması* kararının yargı denetimi dışında kalması dolayısıyla etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması yürütülmemesidir.

ii. 4483 sayılı Kanun kapsamında yapılan işlemlerin ve alınan kararların *etkili ve caydırıcı soruşturma* olarak kabul edilmesi gerekir. Başka bir deyişle Anayasa Mahkemesinin anılan kararının yerine getirilebilmesi için *soruşturma izni verilmesi* yönünde karar alınması zorunlu değildir. Aksine bir kabul Anayasa'nın 129. maddesinin altıncı fıkrasını işlevsiz hâle getirecektir.

iii. Dönemin Van Valisi ile İl Afet Acil Durum Müdürünün kendilerine yöneltile fiilleri işlediğine dair delil bulunmamaktadır. Ortada cezai sorumluluğu gerektiren herhangi bir eylem yoktur. Dönemin Erciş Kaymakamının da olayla ilgili herhangi bir sorumluluğu söz konusu değildir.

23. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca, soruşturma izni verilmemesi kararına karşı itiraz yoluna gidilmeksizin 14/7/2014 tarihinde işlemden kaldırma kararı verilmiştir.

24. Soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın tebliğ edilmesi üzerine başvurucular, Van Valisi ile İl Afet Acil Durum Müdürü yönünden karara itiraz etmişlerdir. Soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara 31/7/2014 tarihinde itiraz etmiş olan başvurucular Yiğit Ögeday Kerimoğlu, Mustafa Kerimoğlu, Mehmet Kerimoğlu, Sinem Kerimoğlu, Öndercan Kerimoğlu, Serpil Kerimoğlu tarafından ise itirazın uzun süre karara bağlanmaması nedeniyle 7/3/2017 tarihinde bireysel başvuru yapılmıştır.

25. Bu süreçte Danıştay Birinci Dairesince, İçişleri Bakanlığının soruşturma izni verilmemesi yönündeki kararını ilgililerin tamamına usulüne uygun şekilde tebliğ etmemiş olması nedeniyle iki kez "*dosyanın İçişleri Bakanlığına iadesine*" karar verildiği anlaşılmaktadır.

26. Dosyanın yeniden Danıştay Birinci Dairesine gönderilmesi üzerine 22/6/2017 tarihinde "*ilgililere isnat edilen eylemin haklarında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı*" gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir.

27. Anılan kararın 24/10/2017 tarihinde tebliğ edilmesi üzerine başvurucular Yiğit Ögeday Kerimoğlu, Mustafa Kerimoğlu, Mehmet Kerimoğlu, Sinem Kerimoğlu ve Öndercan Kerimoğlu, Serpil Kerimoğlu otuz günlük başvuru süresi içinde 23/11/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

28. Danıştay Birinci Dairesinin 22/6/2017 tarihli kararının 23/10/2017 tarihinde tebliğ edildiği başvurucular Mehmet Ali Emir, Nurten Emir, Tuncel Emir, Kemal Emir, Sinem Emir, Bilge Akyol, Mevlüde Erol, Hale Erol, Lale İmren, Gönül Yılmaz, Ecem Nur Yılmaz ve Alp Eren Yılmaz ise otuz günlük başvuru süresi içinde 21/11/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

2. Dönemin AFAD Başkan Vekili Yönünden

29. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca soruşturma izni istenmesi üzerine İçişleri Bakanlığı 4/4/2014 tarihinde, dönemin AFAD Başkan Vekili hakkında ön inceleme yapma yetkisinin Başbakanlık makamına ait olduğunu belirterek dosyayı Başbakanlığa göndermiştir.

30. Başbakanlık tarafından yaptırılan ön inceleme sonucunda 15/7/2014 tarihli rapor düzenlenmiştir. Anılan rapordaki tespitler özetle şöyledir:

i. 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkındaki Kanun'un -Van depremi sırasında yürürlükte olan- 18. maddesine göre il afet ve acil durum müdürlüklerinin sevk ve idaresinden vali sorumludur. Afet ve acil durumlarda meydana gelen kayıp ve hasarı tespit etmek ise il afet ve acil durum müdürlüklerinin görevidir. 7269 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre arazinin tehlikeli durumu ve binaların gördüğü hasar bakımından yıktırılması ve boşaltılması gerekenler hakkında o il ve ilçenin en büyük mülki amirine ayrı bir rapor verilir, bu yükümlülük de il afet ve acil durum müdürlüklerine aittir.

ii. Yine 7269 sayılı Kanun kapsamında AFAD Başkanlığının gereken hâllerde yapılarda meydana gelen hasarı tespit etmek üzere diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlardan inşaat mühendisi ya da mimar görevlendirmelerini talep etme

yükümlülüğü bulunmaktadır. Burada "gereken hâller" ile ifade edilen durumun, AFAD il yönetiminden gelen ihtiyaç talepleri şeklinde anlaşılması gerekmektedir. İhtiyaç duyulan teknik personelin Çevre ve Şehircilik Bakanlığında ivedilikle görevlendirilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

iii. Müştekiilerin şikâyetleri kapsamında yer alan, depremde sonra tehlikenin geçtiğine ve gereken tüm önlemlerin alındığına yönelik beyanlar ile ilgili olarak AFAD Başkan Vekilinin bu yönde bir açıklamasına rastlanmadığı, AFAD Başkan Vekili tarafından yapılan yazılı basın açıklamalarında hasarlı binalara girilmemesi yönünde ikazda bulunulduğu anlaşılmıştır.

31. Ön inceleme raporunda; nihai olarak dönemin AFAD Başkan Vekili İ.E.K.nın ilgili kanunlar ve ikincil düzenlemelerde yer alan yükümlülükleri yerine getirmediğine veya iki deprem arasında yapı hasar denetimini ve alınması gereken idari tedbirleri kasten ihmal ettiğine dair soruşturma izni verilmesi için gerekli makul şüphe doğuracak bir bulguya rastlanmadığı gerekçesiyle soruşturma izni verilmemesinin uygun olacağı kanaati bildirilmiştir.

32. Başbakanlık makamının 27/7/2014 tarihli kararıyla ön inceleme raporundaki tespit ve gerekçelerle soruşturma izni verilmemesine karar verilmiştir.

33. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının 18/8/2014 tarihli görevsizlik kararı ile dosyanın Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesine karar verilmiştir. Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı 8/9/2014 tarihinde, ön inceleme raporunun eki bilgi ve belgelere uygunluk arz ettiğinin görüldüğü gerekçesiyle soruşturma izni verilmemesi kararına karşı itiraz yoluna gidilmeksizin işlemde kaldırma kararı vermiştir.

34. Anılan kararın 18/9/2014 tarihinde tebliğ edildiği başvurucular Mehmet Ali Emir, Nurten Emir, Tuncel Emir, Kemal Emir, Sinem Emir, Bilge Akyol, Mevlüde Erol, Hale Erol, Lale İmren, Gönül Yılmaz, Ecem Nur Yılmaz ve Alp Eren Yılmaz işlemde kaldırma kararına karşı bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

35. Başvurucular soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara itiraz etmişlerdir.

36. Başvuruculardan Mehmet Ali Emir, Nurten Emir, Tuncel Emir, Kemal Emir, Sinem Emir, Bilge Akyol, Gönül Yılmaz, Alp Eren Yılmaz, Ecem Nur Yılmaz, Mevlüde Erol, Hale Erol ve Lale İmren'in itirazı üzerine Danıştay Birinci Dairesinin 6/11/2014 tarihli kararıyla "*ilgiliye isnat edilen eylemin hakkında soruşturma yapılmasını gerektirecek nitelikte bulunmadığı*" gerekçesiyle itirazın reddine karar verilmiştir. Anılan karar başvuruculara 25/12/2014 tarihinde tebliğ edilmiştir. Başvurucular 26/1/2015 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

37. Diğer başvurucuların itirazları hakkında ise Danıştay Birinci Dairesince 26/12/2014 tarihinde "*27/7/2014 tarihli karara karşı yapılan itirazın daha önce incelenerek karara bağlandığı anlaşıldığından diğer itirazlar hakkında ayrıca karar verilmesine yer olmadığına*" hükmedilmiştir. Bu başvurucular da süresi içinde bireysel başvuruda bulunmuşlardır.

C. Başvuru Konusu Olaya İlişkin Ceza Yargılaması Süreci

38. Van Cumhuriyet Başsavcılığının 30/7/2012 tarihli iddianamesi ile binanın vefat eden eski sahibi M.S.B.nin oğlu T.B. hakkında otelin kiracısı ve işletmecisi olması sıfatıyla taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olma suçundan cezalandırılması istemiyle dava açılmıştır.

39. Van 2. Ağır Ceza Mahkemesinin 1/12/2016 tarihli kararıyla T.B.nin bilinçli taksirle ölüme ve yaralanmaya neden olma suçundan 15 yıl 6 ay 20 gün hapis cezası ile cezalandırılmasına karar verilmiştir. Kararın temyiz incelemesi aşamasında olduğu anlaşılmaktadır.

D. Başvuru Konusu Olaya İlişkin Tam Yargı Davaları

40. Başvurucuların Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, Van Belediye Başkanlığı ile Van Valiliği aleyhine açtıkları tam yargı davalarının farklı idare mahkemeleri önünde devam ettiği anlaşılmaktadır.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

41. 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un "*Başkanın görevleri*" kenar başlıklı 7. maddesi şöyledir:

"(1) Başkan, Başkanlığın en üst amiridir ve görevleri şunlardır:

a) Başkanlık hizmetlerini mevzuat hükümlerine, kalkınma planları ve yıllık programlara, Başkanlığın amaç ve politikalarına, stratejik planlarına, performans ölçütlerine, hizmet kalite ve standartlarına ve bütünlük afet yönetimi ilkesine uygun olarak yürütmek.

b) Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulunun toplanması amacıyla Kurul Başkanına öneride bulunmak.

c) Afet ve acil durum hallerinde müdahaleyi koordine etmek ve üst makamları bilgilendirmek.

ç) Sivil savunma arama ve kurtarma birlik müdürlüklerinin görev yerlerini, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile koordine ederek belirlemek.

d) 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca bir iç denetçi atamak.

e) Resmi ve özel kurum ve kuruluşlar ile ilişkileri yürütmek.

f) Basın ve halkla ilişkiler faaliyetlerini planlamak ve yürütmek.

g) Başkanlığın yıllık çalışma raporu ve eylem planını hazırlamak.

ğ) Başbakan veya ilgili bakan tarafından verilecek benzeri görevleri yapmak.

(2) Başkan, bu Kanunda belirtilen hizmetlerin yürütülmesinden Başbakana karşı sorumludur."

42. 5902 sayılı Kanun'un 18. maddesinin ilgili kısımları şöyledir:

"(1) İllerde bütünlük afet ve acil durum yönetiminin tüm unsurlarını içerecek şekilde, Başkanlığın taşra teşkilatı olarak valiye bağlı il afet ve acil durum müdürlükleri kurulmuştur. Müdürlüğün sevk ve idaresinden, ildeki afet ve acil durum faaliyetlerinin yönetiminden birincil derecede vali sorumludur. İl afet ve acil durum müdürleri, Başkanın teklifi ile Başbakan veya yetkilendirdiği Başbakan Yardımcısı tarafından atanır. Diğer personel ise il müdürlüklerinin norm kadroları dâhilinde vali tarafından atanır. Müdürlük personelinin il dışı geçici görevlendirmesi Başkanlık ve/veya vali tarafından yapılır.

(2) İl afet ve acil durum müdürlüklerinin görevleri şunlardır:

a) İlin afet ve acil durum tehlike ve risklerini belirlemek, afet ve acil durum hazırlıklarını yapmak

b) Afet ve acil durum risk azaltma, müdahale ve iyileştirme il planlarını, mahalli idareler ile kamu kurum ve kuruluşlarıyla iş birliği ve koordinasyon içinde yapmak, uygulamak ve uygulatmak

...

ç) Afet ve acil durumlarda meydana gelen kayıp ve hasarı tespit etmek veya ettirmek.

...

k) Başkanlığın ve valinin vereceği diğer görevleri yapmak

..."

43. 5902 sayılı Kanun'un 24. maddesi şöyledir:

"Diğer mevzuatta bu Kanun kapsamına giren konularla ilgili olarak Başbakanlık Türkiye Acil Durum Yönetimi Genel Müdürlüğüne, İçişleri Bakanlığı Sivil Savunma Genel Müdürlüğüne ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğüne yapılmış olan atıflar ile Başkanlığın görev alanına giren konularda, Başbakanlığa, İçişleri Bakanlığına veya Bayındırlık ve İskan Bakanlığına yapılmış olan atıflar, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı ve ilgisine göre İl Afet ve Acil Durum Müdürlüklerine yapılmış sayılır."

44. 7269 sayılı Kanun'un 13. maddesi şöyledir:

"a) Yapılacak işlemlere esas olmak üzere İmar ve İskan Bakanlığınca kurulacak fen kurulları tarafından, afetin meydana geldiği arazinin durumu ile bütün yapılar ve kamu tesisleri incelenerek, hasar tespit raporu düzenlenir.

Gereken hallerde, yapılarda meydana gelen hasarı tespit etmek üzere Bayındırlık ve İskan Bakanlığının isteği üzerine diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlar, mahalli idareler, üniversiteler ve meslek odaları, konusunda deneyimli yeteri kadar inşaat mühendisi ve/veya mimari hasar tespiti çalışmalarında derhal görevlendirmekle yükümlüdürler.

Arazinin tehlikeli durumu ve binaların gördüğü hasar bakımından yıktırılması ve boşaltılması gerekenler hakkında, o il ve ilçenin en büyük mülkiye amirine ayrı bir rapor verilir. Bu makamlarca böyle binalar derhal boşalttırılır. Yıkılması gerekenler için en çok 3 gün süre verilerek tehlikenin giderilmesi sahiplerine bildirilir. Mahallinde sahibi bulunmadığı takdirde durum, mahalli vasıtalarla ilan edilmek suretiyle, bildiri yapılmış sayılır.

Mal sahibi veya vekili, bu bildiriye karşı 3 gün içinde yetkili idare kurullarına itiraz edebilir. İdare kurulları bu itirazı en geç 3 gün içinde inceler ve karara bağlar.

Süresinde itiraz olunmayan, yahut itiraz olunup da idare kurullarınca yıkılması onaylanan binaları mal sahibi yıkmadığı takdirde bu binalara el konularak yıkma parası yıkıntıdan elde edilecek malzeme bedelinden ödenmek üzere, mahallin en büyük mülkiye amirinin emri ile yıktırılır.

Yapılacak asıl işlemlere esas olmak üzere, fen kurulları tarafından düzenlenen teknik mahiyetteki hasar tespit raporlarına mahalli ilân tarihinden itibaren otuz gün içinde itiraz edilebilir ve hasar tespit raporları ancak asıl işlemlerle birlikte dava konusu edilebilir. Gayrimenkulleri kesin bir şekilde hasarsız olarak tespit edilenlerin veya gayrimenkullerinin hasar tespiti hiç yapılmayanların, yargı yoluna gitmeden önce, mahalli ilân tarihinden itibaren otuz gün içinde ilgili idareye başvurmaları zorunludur.

b) Hasar görmüş, fakat ıslahı mümkün olan binaların fen kurullarının göstereceği şartlara göre tamiri yapılıncaya kadar içine girilmesine ve oturulmasına izin verilemez. Bu binalar 1 yıl içinde tamir ettirilmediği ve itiraz da olmadığı takdirde yukarıdaki esaslar dahilinde yıktırılır.

İtiraz halinde, bu itiraz yukarıdaki mahalli idare kurullarınca 5 gün içinde incelenir ve karara bağlanır. İtiraz sebepleri yerinde görüldüğü takdirde süre 6 ay daha uzatılır.

c) Resmi daire ve müesseselere ait binalardan bu madde gereğince yıktırılması gerekenler yıkma masrafları ilgili daire ve müesseselerce sonradan karşılanmak şartıyla fon hesabından ödenerek yıktırılır.

ç) Yer kayması, kaya düşmesi gibi afetlerde, tehlikenin devamı veya tekrarı ihtimali üzerine boşaltılan binaların tehlikeye karşı kesin tedbir alınıncaya kadar işgaline veya hasara uğrıyanların tamirine müsaade edilmez. Tedbir alınmayacağına karar verildiği takdirde tehlikeli mahal içindeki binalar, yukarıdaki esaslar dahilinde yıktırılır. İmar ve İskan Bakanlığınca afete karşı arazide gerekli tedbirlerin alınması, tehlikeye maruz yapıların yıkılması ve topluluğun başka yere taşınmasından daha ekonomik görülürse, bu tedbirlerin alınması için lüzumlu ödenek 33 üncü maddede yazılı fondan ödenir. Tehlikenin giderilmesiyle ilgili tedbirler için yapılan harcamalar borçlanmaya tabi tutulmaz.

d) Afete uğrıyanların veya uğraması muhtemel olanların buldukları yerlerde veya başka yerlerde geçici olarak barınmalarını sağlamak üzere, baraka ve konutlar inşa edilebilir, ettirilebilir, kiralanabilir veya satın alınabilir.

Bu tedbirlerin, kısa zamanda yerine getirilmesinin mümkün olmayacağı hallerde, geçici iskan tedbirlerini kendileri almak isteyenlere nakdi yardım da yapılabilir.

Geçici barındırma işleri için gerekli ödenek ile afetzedelere nakden yapılacak yardımların miktarı ve barınaklarda oturulacak süre İmar ve İskan Bakanlığınca tespit olunur.

Bu bend gereğince yapılacak harcamalar ve ödemeler borçlandırmaya tabi tutulmaz."

45. 1/4/1988 tarihli ve 88/12777 sayılı mülga Afetlere İlişkin Acil Yardım Teşkilatı ve Planlama Esaslarına Dair Yönetmelik'in ilgili maddeleri şöyledir:

"Kapsam

Madde 2 – Bu Yönetmelik, acil yardım hizmetlerini yürütmekle görevli, vali ve kaymakamlar, bakanlık, bağlı ve ilgili kuruluşlar, diğer kamu kurum ve kuruluşlar ile askeri birlikler ve Kızılay'ın afetten önce yapmaları gerekli acil yardım planlarının ve afet sırasında yapacakları acil yardım hizmet ve faaliyetlerinin gerektirdiği görevleri, işbirliğini, koordinasyonu ve karşılıklı yardımlaşma esaslarını kapsar.

Sorumluluk

Madde 4 – Vali ve kaymakamlar, görevli bakanlık, kurum ve kuruluşlar ile askeri birlikler, ilgili mevzuat ve bu Yönetmelik gereğince düzenlenecek acil yardım planları ve acil yardımla ilgili yönergelerle kendilerine verilen görevleri yerine getirmekten ayrı ayrı sorumludurlar.

Afetin meydana gelmesinden itibaren, alınması gereken her türlü acil tedbirlerin alınmasından ve acil yardımların bir emir beklemeden yapılmasından afetin meydana geldiği yerin mülki amiri sorumludur.

Koordinasyon ve İşbirliği

Madde 10 – Acil yardım planları yapmaktan sorumlu makamlar aşağıdaki koordinasyon ve işbirliğini sağlamakta yükümlüdürler:

a) Bakanlık, kurum ve kuruluşlar kendilerine ait kaynakları en doğru şekilde tespit etmekten ve doğru bilgi vermekten sorumludurlar. Ancak bu şekilde alınan bilgiler planlama maksatları dışında kullanılmaz,

b) İl ve ilçelerin afet acil yardım planları, yardım sağlamaktan sorumlu garnizon ve askeri birlikler komutanlıklarının planları ile askeri acil yardım planları da vali ve kaymakamlar ile koordineli olarak hazırlanır,

c) Afetler acil yardım planları hazırlanırken, Başbakanlık Sivil Olağanüstü Hal ve Savaş Hazırlıkları Planlama Direktifinde yapılacağı belirtilen sivil savunma planları ile koordine edilir.

Acil Yardım Hizmet Grupları

Madde 16 – Acil yardım hizmetlerini yürütmekten sorumlu komite, bu hizmetleri aşağıda belirtilen hizmet grupları ile yürütür:

...

5. *Ön Hasar Tespit ve Geçici İskan Hizmetleri Grubu,*

...

Ön Hasar Tespit ve Geçici İskan Hizmetleri Grubu

Madde 32 – Ön Hasar Tespit ve Geçici İskan Hizmetleri Grubunun teşkili, görevleri, planlaması ve servisleri:

...

b) Görevleri:

1. Alınan haberlere göre nerelere, ne kadar ön hasar tespit ekibi göndereceğini tespit eder,

2. Hasarın yoğun olduğu bölgeleri belirler,

3. Kesin hasar tespitleri için gerekli bilgileri sağlar,

4. Afetten sonra konut, resmi ve özel tüm yapılar ile hayvan barınaklarındaki hasarın en kısa zamanda tespitini sağlayıcı tedbirleri alır,

...

6. Can güvenliği bakımından oturulması sakıncalı olan ve yıktırılması gereken binaları belirler,

..."

46. 31/1/2011 tarihli ve 2011/1377 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri şöyledir:

"Amaç ve kapsam

MADDE 1- (1) Bu Yönetmeliğin amacı; yurtiçinde ve yurtdışında meydana gelen afet ve acil durumlara ulusal ve yerel düzeyde müdahalenin ve buna ilişkin hazırlık faaliyetlerinin etkin bir şekilde gerçekleştirilebilmesine yönelik, Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezi ile afet ve acil durum yönetim merkezlerinin kuruluşu, görev ve sorumlulukları ile bunlar arasındaki koordinasyon ve işbirliğine ilişkin esasları belirlemektir.

Dayanak

MADDE 2- (1) Bu Yönetmelik, 29/5/2009 tarihli ve 5902 sayılı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 3- (1) Bu Yönetmelikte yer alan;

a) Acil durum: Toplumun tamamının veya belli kesimlerinin normal hayat ve faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan ve acil müdahaleyi gerektiren olayları ve bu olayların oluşturduğu kriz halini,

b) Afet: Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olayları,

c) Afet ve Acil Durum Koordinasyon Kurulu: 5902 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinde düzenlenen Kurulu,

ç) Afet ve Acil Durum Yüksek Kurulu: 5902 sayılı Kanununun 3 üncü maddesinde düzenlenen Kurulu,

d) Başkan: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanı,

e) Başkanlık: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığını,

f) Hazırlık: Afet ve acil durumlara etkin müdahale amacıyla önceden yapılan her türlü faaliyeti,

g) Müdahale: Afet ve acil durumlarda can ve mal kurtarma, sağlık, iaşe, ibate, güvenlik, mal ve çevre koruma, sosyal ve psikolojik destek ve benzeri hizmetlerin verilmesine yönelik çalışmaları,

ifade eder.

Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi ve görevleri

MADDE 5- (1) Yurtiçinde ve yurtdışında meydana gelen afet ve acil durumlarla ilgili olarak, hazırlık ve müdahale faaliyetlerinde, kamu kurum ve kuruluşları, afet ve acil durum yönetim merkezleri ile sivil toplum kuruluşları arasında,

Başbakan adına koordinasyon ve işbirliğini sağlamak amacıyla Başkanlık personelinin oluşturduğu ve yirmidört saat esasına göre çalışan Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezi kurulur. Merkezin idari işleri ile sekreteryaya hizmetleri Müdahale Dairesi Başkanlığınca yürütülür

(2) Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinin görevleri şunlardır:

a) Yurtiçinde ve yurtdışında meydana gelen afet ve acil durumlarla ilgili bilgiler toplamak, değerlendirmek ve bu bilgileri gerektiğinde ilgili makamlara iletmek.

b) Müdahale uygulamalarını takip etmek, yönetmek, afet ve acil durum yönetim merkezleri arasındaki koordinasyon ve işbirliğini sağlamak.

c) Ulusal ve uluslararası insani yardım ve müdahale faaliyetlerini koordine etmek.

ç) Afet ve acil durum esnasında yürütülen faaliyetler ve sonuçları ile ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirmek ve kamuoyunun doğru ve sağlıklı bilgilendirilmesi için gerekli tedbirleri almak.

d) Diğer devletlerin ve uluslararası kuruluşların ilgili organlarıyla gerekli görüşmelerde koordinasyon ve işbirliği yapmak.

e) Afet ve acil durum yönetim merkezlerinde görevli personelin eğitimi ve haberleşme şebekelerinin denemesi için tatbikatlar planlamak ve icra etmek.

f) Afet ve acil durum yönetim merkezlerinde incelemeler yapmak ve gerekli görülen hususlarda önerilerde bulunmak.

Sorumluluk ve yetki devri

MADDE 7- (1) Bu Yönetmelikte öngörülen görevlerin yerine getirilmesinden kamu kurum ve kuruluşlarının en üst yöneticileri ile valiler ve kaymakamlar sorumludur.

(2) Başkanlık Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezinin sürekli faal halde ve Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Merkezinin her an faaliyete geçirecek şekilde hazır tutulmasından, ilgili makam ve merkezlerin bilgilendirilmesinden, afet ve acil durumlarda Başbakan adına koordinasyon ve işbirliğini sağlamaktan Başkan sorumludur.

(3) Kamu kurum ve kuruluşları, afet ve acil durum yönetim merkezleri ile sivil toplum kuruluşları, hazırlık ve müdahale hizmetleri bakımından görev alanları ile ilgili olarak Başkanlığa karşı sorumludur. Bu hizmetlerin yerine getirilmesinde gözetilecek ilke ve esasları Başkanlık belirler.

(4) Başbakan ihtisas gerektiren müdahale faaliyetlerinin koordinasyonunu yürütmek üzere ilgili bakanlık, kamu kurum ve kuruluşlarına görev verebilir.

(5) Başbakan, bu Yönetmelikle ilgili yetkilerini Başkanlığın bağlı olduğu Bakan aracılığı ile kullanabilir."

47. 4483 sayılı Kanun'un "*Amaç*" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Bu Kanunun amacı, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemektir."

48. 4483 sayılı Kanun'un "*Ön inceleme*" kenar başlıklı 5. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"İzin vermeye yetkili merci, bu Kanun kapsamına giren bir suç işlediğini bizzat veya yukarıdaki maddede yazılı şekilde öğrendiğinde bir ön inceleme başlatır."

49. 4483 sayılı Kanun'un "*Ön inceleme yapanların yetkisi ve rapor*" kenar başlıklı 6. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Ön inceleme ile görevlendirilen kişi veya kişiler, bakanlık müfettişleri ile kendilerini görevlendiren mercii bütün yetkilerini haiz olup, bu Kanunda hüküm bulunmayan hususlarda Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununa göre işlem yapabilirler; hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisinin ifadesini de almak suretiyle yetkileri dahilinde bulunan gerekli bilgi ve belgeleri toplayıp, görüşlerini içeren bir rapor düzenleyerek durumu izin vermeye yetkili mercie sunarlar. Ön inceleme birden çok kişi tarafından yapılmışsa, farklı görüşler raporda gerekçeleriyle ayrı ayrı belirtilir.

Yetkili merci bu rapor üzerine soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine karar verir. Bu kararlarda gerekçe gösterilmesi zorunludur."

50. 4483 sayılı Kanun'un "İtiraz" kenar başlıklı 9. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Yetkili merci, soruşturma izni verilmesine veya verilmemesine ilişkin kararını Cumhuriyet başsavcılığına, hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisine ve varsa şikâyetçiye bildirir.

Soruşturma izni verilmesine ilişkin karara karşı hakkında inceleme yapılan memur veya diğer kamu görevlisi; soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı ise Cumhuriyet başsavcılığı veya şikâyetçi, izin vermeye yetkili merciler tarafından verilen işleme koymama kararına karşı da şikâyetçi itiraz yoluna gidebilir...

...verilen kararlar kesindir."

B. Uluslararası Hukuk

51. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) tehlikeli faaliyetlerin sebep olduğu kazalara karşı adli açıdan verilecek cevaplar hakkında ortaya konulan ilkelerin doğal afetler alanında da uygulanmaya elverişli olduğunu belirtmektedir. Önleyici pozitif tedbirleri alma yükümlülüğü sebebiyle devletin sorumluluğunun söz konusu olduğu olaylar neticesinde can kaybının yaşandığı durumlarda Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (Sözleşme) 2. maddesinin gerektirdiği hukuk sistemi, soruşturmanın sonuçlarının bunu haklı kılmaması halinde ceza verilmesini sağlayacak nitelikte ve bazı etkinlik kriterlerini karşılayan, resmî, bağımsız ve tarafsız bir soruşturma mekanizmasının varlığını gerektirmektedir (*M. Özel ve diğerleri/Türkiye*, B. No: 14350/05..., 17/11/2015, § 189).

52. AİHM, yıkılan binaların denetim ve kontrolünde eksiklik ve kusurları bilirkişi raporlarıyla tespit edilen memurlar hakkında ön koşul olarak idarenin izin vermemesi nedeniyle ceza soruşturması yürütülememesinin Sözleşme'nin 2. maddesi bakımından sorun oluşturduğunu tespit etmektedir (*M. Özel ve diğerleri/Türkiye*, § 198; *Delibaş/Türkiye*, B. No: 34764/07, 14/11/2017, § 41).

V. İNCELEME VE GEREKÇE

53. Mahkemenin 17/1/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Başvurucuların İddiaları ve Bakanlık Görüşü

54. Başvurucular;

i. Van il merkezinde bulunan bir otel binasının 9/11/2011 tarihinde meydana gelen ikinci depremde yıkılması sonucu yakınlarının hayatlarını kaybetmesinde yetkililerin sorumluluğunun bulunduğunu belirtmişlerdir.

ii. Dönemin AFAD Başkan Vekili İ.E.K.nın gerekli önlemleri almaması, kanunda belirtilen görevleri yerine getirmemesi, halkı hiçbir binaya girilmemesi konusunda uyarmaması, oteli kapatmaması, öncelikli olarak otelde hasar tespiti yaptırmaması, yeteri kadar uzman görevlendirmemesi, afetzedelerin barındırılması için bina ve tesisleri tespit etmemesi nedenleriyle can kayıplarından sorumlu

olduğunu, dönemin AFAD Başkan Vekili İ.E.K hakkında Başbakanlık tarafından soruşturma izni verilmemesi, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığınca işlemden kaldırma kararı verilmesi, soruşturma izni verilmemesine ilişkin karara karşı yapılan itirazın gerekçesiz olarak reddedilmesiyle bu kişi hakkında yürütülen adli sürecin sona ermesi ve Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararının yerine getirilmemesi nedenleriyle yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini iddia etmişlerdir.

iii. Dönemin Van Valisi M.K. ile İl Afet Acil Durum Müdürü C.G.nin otele gerektiği gibi hasar tespiti yaptırmamaları, gerekli önlemleri almamaları ve halkı doğru şekilde bilgilendirerek uyarılarda bulunmamaları nedeniyle can kayıplarından sorumlu olduklarını, haklarında İçişleri Bakanlığı tarafından soruşturma izni verilmemesi, bu karara karşı yaptıkları itirazın Danıştay tarafından karara bağlanmasının çok uzun sürmesi ve gereği gibi incelenmeksizin reddedilmesi nedenleriyle yaşam hakkı, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

55. Bakanlık görüşünde;

i. Kamu görevlilerine atfedilen kusur taksire ilişkin olduğundan somut başvuru açısından etkili giderim yolunun tazminat davası olduğu, tam yargı davalarının derdest olduğu hususunun kabul edilebilirlik yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

ii. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca kamu görevlilerine isnat edilen eylemler hakkında bir değerlendirme yapılmaksızın ve ön inceleme dahi yapılmadan işleme koymama kararı verilmesi, soruşturma izni verilmemesi kararından farklı olarak anılan karara karşı itiraz hakkı dahi tanınmamış olmasına vurgu yapılmış olduğu, ihlal kararından sonra ise Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma izni talep edilmiş olduğu, başvuru sahiplerinin şikâyetlerinin ön inceleme raporunda karşılandığı, soruşturma izni verilmemesi işlemine karşı itiraz hakkının kullanıldığı ve bu şekilde ihlal kararında tespit edilen eksikliklerin yerine getirilmiş olduğu ifade edilmiştir.

iii. Başvuru sahiplerinin Danıştay Birinci Dairesinin itirazın reddine ilişkin kararının gerekçesiz olduğuna ilişkin şikâyetleri yönünden yapılan ön incelemede ise kusur tespit edilmemiş olması ve bu gerekçeyle soruşturma izni verilmemesi işlemine yapılan atf ile itirazın reddine karar verilmesinde soruşturma yükümlülüğü yönünden sorun bulunmadığına dair kanaat bildirilmiştir.

B. Değerlendirme

56. Anayasa'nın "Kişinin dokunulmazlığı, maddî ve manevî varlığı" kenar başlıklı 17. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

"Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir."

57. Anayasa'nın "Devletin temel amaç ve görevleri" kenar başlıklı 5. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

"Devletin temel amaç ve görevleri, ... Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır."

58. Anayasa Mahkemesi, olayların başvuru tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16).

59. Başvurular, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının yerine getirilmemesi nedeniyle yaşam hakkının yanı sıra adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru haklarının da ihlal edildiğini ileri sürmektedir. Somut başvurular yönünden, Anayasa Mahkemesince verilen ihlal kararlarının gereğinin yerine getirilip getirilmediği ve ihlal kararlarından sonra yapılan yeni işlemlerin etkili ve caydırıcı bir ceza soruşturması yürütülmesi gerekliliğini yerine getirip getirmediği hususlarının incelenmesi gerekmektedir.

60. Bu durumda incelemenin Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkı kapsamında devlete ait etkili soruşturma yükümlülüğü çerçevesinde yapılması gerektiği, adil yargılanma hakkı ve etkili başvuru hakları yönünden ayrıca değerlendirme yapılmasına gerek bulunmadığı değerlendirilmiştir.

1. Kabul Edilebilirlik Yönünden

61. Bakanlık görüşünde; kamu görevlilerine atfedilen sorumluluğun taksire dayandığı ve bu nedenle etkili giderim yolunun tazminat yolu olabileceği, bu hususun başvuru yollarının tüketilmesi meselesi yönünden değerlendirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

62. Anayasa Mahkemesince anılan husus daha önce değerlendirilmiş ve Bakanlığın başvuru yollarının tüketilmesi meselesine ilişkin itirazı, devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin boyutu açısından kabul edilemez bulunmuştur (*Serpil Kerimoğlu ve diğ.leri*, B. No: 2012/752, 17/9/2013, §§ 55-79). Bu konuda yeniden değerlendirme yapılmasına gerek görülmemiştir.

63. Yaşam hakkının doğal niteliği gereği, bu hakka yönelik bir başvuru ancak ölen kişinin mağdur olan yakınları tarafından yapılabilecektir (*Serpil Kerimoğlu ve diğ.leri*, § 41). Somut olayda başvuru müteveffaların anne, baba, eş, kardeş ve çocuklarıdır. Bu nedenle başvuru ehliyeti açısından bir eksiklik bulunmamaktadır.

64. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan yaşam hakkının usul boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

2. Anayasa Mahkemesince Verilen İhlal Kararlarının Yerine Getirilip Getirilmediği Yönünden

65. Başvurular, Anayasa Mahkemesinin 17/9/2013 ve 7/11/2013 tarihli ihlal kararlarının gereğinin yerine getirilmediğini ileri sürmüşlerdir.

66. Anayasa Mahkemesi 17/9/2013 ve 7/11/2013 tarihlerinde verdiği kararlarla, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca şikâyetin işleme konulmamasına karar verilmiş olması nedeniyle yaşam hakkının usul boyutu olan etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşmıştır (bkz. § 17). Anılan kararlarda, sözü edilen kişiler ile ilgili olarak yürütülen soruşturmanın etkili olmadığı sonucuna varılmasının temel nedeni Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığınca işleme koymama kararı verilmiş olmasıdır. Anayasa Mahkemesi ihlal sonucuna ulaşırken Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından verilen işleme koymama kararının hasar tespiti ve hasarlı binalara girişin engellenmesi konusunda yetkililerce ne tür işlemler yapıldığını ortaya koyacak herhangi bir değerlendirme içermediğini ve soruşturmanın devam ettirilmesi yönündeki talebin bir itiraz mercii tarafından değerlendirilmesinin de önünü kapattığını gözetmiştir.

67. Sözü edilen ihlal kararlarının gerekçesi gözetildiğinde bu kararların uygulanmasının ilgililer hakkında soruşturma izni verilmesini ya da doğrudan soruşturma açılmasını zorunlu hâle getirdiği söylenemez.

68. Anayasa Mahkemesinin ihlal kararları, hasar tespiti ve hasarlı binalara girişin engellenmesi konusunda kamu görevlilerinin sorumluluklarını yerine getirip getirmediklerine ilişkin araştırma yapılmamış olmasına dayanmakta ise de Anayasa Mahkemesinin sözü edilen ihlal kararlarından bu araştırmanın mutlaka Cumhuriyet savcısı tarafından yapılması gerekeceği sonucu çıkarılamaz.

69. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının işleme koymama kararı kaldırılarak kamu görevlilerinin sorumluluklarının bulunup bulunmadığını ortaya koyacak nitelikte bir inceleme yapılması, anılan ihlal kararlarının yerine getirilmesi bakımından yeterli görülebilecektir.

70. Kamu görevlilerinin sorumluluklarının tespitine ilişkin incelemenin nasıl yapılacağı ve dolayısıyla ihlal kararının ne şekilde giderileceği hususu kamu görevlileriyle ilgili olarak mevzuatta öngörülen soruşturma usulünden bağımsız değerlendirilemez. Başka bir anlatımla anılan ihlal kararları, kamu görevlileri lehine getirilen soruşturma usulünün gözardı edilmesini gerektirmemektedir. Kamu görevlilerinin sorumluluklarını ortaya koymaya elverişli olması kaydıyla idari organlar tarafından yapılan tahkikat da yeterli görülebilir. Dolayısıyla somut olayda 4483 sayılı Kanun uyarınca ön inceleme yapılmış olması -yapılan ön incelemenin fiilen etkili olup olmadığından bağımsız olarak- Anayasa Mahkemesinin ihlal kararının yerine getirildiğine ve ihlalin sonuçlarının ortadan kaldırıldığına karar verilmesine imkân verebilir.

71. Somut olayda, ihlal kararlarının gereğinin ifası için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına gönderilmesi üzerine Başsavcılık tarafından ilgili idarelerden soruşturma izni istenmiştir. Öte yandan soruşturma izni talebi üzerine İçişleri Bakanlığı ve Başbakanlık tarafından, hasar tespiti ve hasarlı binalara girişin engellenmesi konusunda yetkililerce ne tür işlemler yapıldığının araştırılması için ön incelemeler yaptırılmış; yapılan ön incelemelerde elde edilen bulgular değerlendirilerek itiraz yolu açık olmak üzere soruşturma izni talebi hakkında kararlar verilmiştir.

72. Başvurucular tarafından itiraz yolları kullanılmış ve soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararlara karşı yapılan itirazların reddedilmesi üzerine Anayasa Mahkemesine yeni başvurular yapılmıştır.

73. Dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin 17/9/2013 ve 7/11/2013 tarihli ihlal kararlarının gereğinin ilgililerce yerine getirilmiş olduğu tespit edilmektedir. Yapılan ön incelemelerin Anayasa'nın 17. maddesinin birinci fıkrasında güvenceye bağlanan yaşam hakkının gerektirdiği nitelikte olup olmadığı, diğer bir ifadeyle etkili olup olmadığı hususu Anayasa Mahkemesi kararının gereğinin yerine getirilip getirilmediğinden bağımsız bir mesele olup aşağıda incelenecektir. Bu itibarla başvuruçuların Anayasa Mahkemesi kararının yerine getirilmediği yolundaki iddialarının temelsiz olduğu kanaatine varılmaktadır.

3. Esas Yönünden

a. Genel İlkeler

74. Anayasa'nın 17. maddesinde düzenlenen yaşam hakkı, Anayasa'nın 5. maddesiyle birlikte değerlendirildiğinde devlete negatif yükümlülükler yanında pozitif yükümlülükler de yükler (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 50).

75. Pozitif yükümlülükler kapsamında devletin yetki alanında bulunan tüm bireylerin yaşam hakkını kamu görevlilerinin, diğer bireylerin ve hatta kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı koruma ödevi vardır. Devlet, öncelikle yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı caydırıcı ve koruyucu yasal düzenlemeler yapmalı; bununla da yetinmeyerek gerekli idari tedbirleri almalıdır. Bu ödev ayrıca bireyin yaşamını her türlü tehlike, tehdit ve şiddetten koruma yükümlülüğünü de içerir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 51).

76. Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında can kaybının gerçekleştiği durumlarda kamu makamlarının Anayasa'nın 17. maddesi gereğince öncelikle yetkileri dâhilinde tüm imkânları kullanarak yaşam hakkına yönelen tehdit ve risklere karşı etkili yasal ve idari tedbirleri oluşturmaları gerektiği ifade edilmelidir. Bu kapsamda anılan yasal ve idari tedbirler, yaşam hakkına yönelik ihlalleri durdurmayı ve gerektiğinde faillerin cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır. Bu yükümlülük, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her durum bakımından geçerlidir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 52).

77. Öte yandan yaşam hakkının gerektirdiği pozitif yükümlülüklerin yerine getirilmesi kapsamında alınacak tedbirlerin belirlenmesi, idari ve yargısal makamların takdirinde olan bir husustur. Hak ve özgürlüklerin güvence altına alınması adına pek çok yöntem benimsenebilir ve mevzuatta düzenlenmiş herhangi bir tedbirin yerine getirilmesinde başarısız olursa bile pozitif yükümlülükler diğer bir tedbir ile yerine getirilebilir (*Bilal Turan ve diğerleri* (2), B. No: 2013/2075, 4/12/2013, § 59).

78. Bir kişinin yaşamına yönelik gerçek ve yakın bir tehlikenin bulunduğu kamu makamlarınca bilindiği ya da bilinmesi gerektiği durumlarda, makul ölçüler çerçevesinde kamu makamlarının bu tehlikenin gerçekleşmesini önleyebilecek şekilde tedbirler alması gerekir. Ancak özellikle insan davranışlarının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlem veya yürütülecek faaliyet tercihi dikkate alındığında pozitif yükümlülük kamu makamları üzerinde aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanamaz (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 53).

79. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin ayrıca usule ilişkin bir yönü de bulunmaktadır. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü, doğal olmayan her ölüm olayının sorumlularının belirlenmesini ve gerekiyorsa cezalandırılmasını sağlayabilecek etkili bir soruşturma yürütülmesini gerektirmektedir. Yürütülecek bu soruşturmanın temel amacı yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını, kamu görevlilerinin müdahalesiyle veya onların sorumlulukları altında meydana gelen ya da diğer bireylerin fiilleriyle gerçekleşen ölümler nedeniyle ilgililerin hesap vermelerini sağlamaktır (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 54).

80. Yaşam hakkına ilişkin usule yönelik bu yükümlülük olayın niteliğine bağlı olarak cezai, hukuki ve idari nitelikte soruşturmalarla yerine getirilebilir. Kasten veya kötü muamele sonucu meydana gelen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi gereğince devletin sorumluların tespitini ve cezalandırılmalarını sağlayabilecek nitelikte bir cezai soruşturma yürütme yükümlülüğü bulunmaktadır. Bu tür olaylarda idari soruşturmalar ve tazminat davaları sonucunda idari bir yaptırım veya tazminata hükmedilmesi ihlali gidermek, dolayısıyla mağdur sıfatını ortadan kaldırmak için yeterli değildir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 55).

81. Kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarına ilişkin soruşturma yükümlülüğü açısından farklı bir yaklaşım benimsenebilir. Bu kapsamda yaşam hakkının veya vücut bütünlüğünün ihlaline kasten sebebiyet verilmeyen durumlarda pozitif yükümlülük her olayda mutlaka ceza davası açılmasını gerektirmez. Mağdurlara hukuki, idari ve hatta disiplinle ilgili hukuk yollarının açık olması yeterli olabilir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 59).

82. Bununla birlikte kasıtlı olmayan fiiller nedeniyle meydana gelen ölüm olaylarında kamu makamlarının muhakeme hatası, dikkatsizliği aşan bir kusuru olduğu veya olası sonuçların farkında olmalarına rağmen söz konusu makamların kendilerine verilen yetkiler kapsamında tehlikeli bir faaliyet nedeniyle oluşan riskleri bertaraf etmek için gerekli ve yeterli önlemleri almadığı durumlarda -ilgililer diğer hukuk yollarına başvurmuş olsalar dahi- kişilerin hayatının tehlikeye girmesine neden olanlar hakkında bir ceza soruşturması yürütülmesi gerekir (*Serpil Kerimoğlu ve diğerleri*, § 60).

83. Diğer taraftan ceza soruşturmasının amacı, yaşam hakkını koruyan hukukun etkili bir şekilde uygulanmasını ve sorumluların hesap vermesini sağlamak olmakla birlikte bu yükümlülük kesin olarak bir sonuç elde etmeyi değil uygun araçların kullanılmasını gerektirir. Anayasa'nın 17. maddesi başvuruculara üçüncü kişileri bir suç nedeniyle yargılatma ya da cezalandırma hakkı vermediği gibi devlete tüm yargılamaları mahkûmiyetle sonuçlandırma ödevi de yüklemes (Serpil Kerimoğlu ve diğerleri, § 56).

84. Kamu görevlilerinin görevlerini devlet adına ifa etmeleri ve görevlerinin ifası ile ortaya çıkan birtakım durumlarla bağlantılı olarak sık sık şikâyet edilme ve soruşturma tehdidi altında olma riski ile karşı karşıya olmaları nedeniyle haklarında adli soruşturma yürütülmesinin belirli bir makamın iznine bağlanması, hukuk devletinde makul görülebilir (*Hidayet Enmek ve Eyüpsabri Tınaz*, B. No: 2013/7907, 21/4/2016, § 106).

85. Nitekim Anayasa'nın 129. maddesinin altıncı fıkrasında, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan dolayı ceza kovuşturması açılmasının -kanunla belirlenen istisnalar dışında- kanunun gösterdiği idari mercinin iznine bağlı olduğu hüküm altına alınmıştır (*Hidayet Enmek ve Eyüpsabri Tınaz*, § 107).

86. Anayasa'nın bütünlüğü ilkesi çerçevesinde Anayasa kurallarının bir arada ve hukukun genel ilkeleri gözönünde tutularak uygulanması zorunlu olduğundan etkili soruşturma yükümlülüğünü ve kamu görevlilerinin soruşturulmasının izin şartına bağlı olmasını düzenleyen kurallar bütünüünün birbiriyle uyumlu bir şekilde yorumlanması gereklidir (*Hidayet Enmek ve Eyüpsabri Tinaş*, § 108).

b. İlkelerin Olaya Uygulanması

87. Somut olayda başvuruçuların yakınları, Van'da meydana gelen ikinci depremde otel binasının çökmesi sonucu hayatlarını kaybetmişlerdir. Başvuruçular, ilk depremden sonra otel binasında hasar tespiti yapılmamış olması nedeniyle ihmali bulunan kamu görevlileri hakkında soruşturma izni verilmediği için yaşam hakkı kapsamında etkili ceza soruşturması yürütülmediğini ileri sürmüşlerdir.

88. Bu noktada öncelikle devletin yaşamı koruma yükümlülüğü kapsamında, meydana gelen afet olaylarına ilişkin olarak kişilerin yaşamı ile vücut bütünlüklerinin korunmasının, ölüm ve yaralanma olaylarının önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınmasının bir zorunluluk olduğu belirtilmelidir.

89. Devletin yaşam hakkı kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin usule ilişkin yönü kapsamında ise kişilerin yaşamı ile vücut bütünlüklerinin korunması noktasında önlem almakla yükümlü olan kamu görevlilerinin bir ihmallerinin bulunup bulunmadığının tespit edilmesi, ihmal tespit edilmesi hâlinde etkili bir giderim sağlanması gerekmektedir. Kamu görevlilerinin ihmalleri bulunup bulunmadığının tespit edilebilmesinde uygun araçların kullanılmadığı ya da ihmal tespit edilmekle birlikte sorumluların sorumluluklarıyla orantılı şekilde cezalandırılmadıkları durumlarda etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar verilebilecektir.

90. Nitekim Anayasa Mahkemesi, maden ocağında meydana gelen degaj ile metan gazı zehirlenmesi sonucu hayatını kaybeden işçi yakınlarının yaptığı başvuruda, bilirkişi raporlarında olayda sorumlulukları bulunduğu tespit edilmiş olan Türkiye Taşkömürü Kurumu Yönetim Kurulu Başkanı ve üyeleri hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni verilmemesi nedeniyle etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiğine karar vermiştir (*Naziker Onbaşı ve diğerleri*, B. No: 2014/18224, 9/5/2018, § 77).

91. Aynı şekilde arama kurtarma çalışmaları sırasında batan botun içinde hayatını kaybeden Kıyı Emniyeti Genel Müdürlüğü personelinin yakınları tarafından yapılan başvuruda, bilirkişi ve ön inceleme raporlarında kusur durumu açıkça tespit edilmiş olan Kıyı Emniyeti Genel Müdürü hakkında 4483 sayılı Kanun uyarınca soruşturma izni verilmemiş olması nedeniyle yaşam hakkı kapsamında etkili soruşturma yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaşılmıştır (*Dilek Genç ve diğerleri* [GK], B. No: 2014/3944, 1/2/2018, § 81).

92. Somut başvuruya konu olaya ilişkin olarak daha önce yapılan başvurularda ise depremden sonra hasar tespit çalışmaları yapılarak hasarlı binaların boşaltılması yönünde gerekli önlemlerin alınmamasında kamu görevlilerinin ihmalleri bulunup bulunmadığının tespit edilmesini imkânsız kılması nedeniyle Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının işleme koymama kararının etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal ettiği sonucuna ulaşılmıştır (bkz. § 17).

93. Bu kapsamda somut olayda, uygulanan soruşturma izni prosedürünün kamu görevlilerinin olayda ihmalleri bulunup bulunmadığının tespitini olanaksızlaştırması ya da ihmal tespit edilmiş olmasına karşın soruşturma açılmasının engellenmesi sonucunu doğurup doğurmadığının değerlendirilmesi gerekmektedir.

94. Başvuruya konu olayda, Van'da meydana gelen ilk depremden sonra artçı sarsıntılar devam etmiş ve ilk depremden on altı gün sonra ikinci bir deprem meydana gelmiştir. İkinci depremde yıkılarak başvuruçuların yakınlarının ölümüne sebebiyet veren otel binasında ilk depremden sonra hasar tespiti yapılmaması ve kamu makamları tarafından bu binaya yönelik bir önlem alınmaması nedenleriyle ilgili birimlerin ölümlerden sorumlu olduğu iddia edilmektedir.

95. İçişleri Bakanlığınca yaptırılan ön incelemede ilk depremden sonra, hasarlı olup tehlike arz eden yapıların durumu ile acil barınma ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak Van Valiliği tarafından, ön hasar tespit çalışmalarına başlandığı, bu çalışmaların 234 teknik personelle yürütüldüğü, sağlık ve eğitim hizmeti sunan binalar ile güvenlik ve kamu hizmetlerine ait binalara öncelik verildiği, ilk deprem ile ikinci deprem arasında geçen on altı günlük süre içinde toplam 102.709 yapının ön hasar tespitinin yapıldığı, ancak yıkılan otel binasının da aralarında bulunduğu yaklaşık 100.000 yapının hasar tespit çalışmaları yapılmadan ikinci depremin meydana geldiği tespit edilmiştir. Depremden sonraki süreçte AFAD yetkilileri ve Van Valiliği tarafından hasarlı binalara girilmemesi yönünde duyurular yapıldığı belirtilmiştir.

96. Yapılan ön incelemede, depremden sonra kamu makamları tarafından bir hareketsiz kalmanın söz konusu olmadığı, arama-kurtarma çalışmaları, gıda ve barınma ihtiyaçlarının karşılanması gibi faaliyetlerin yanı sıra hasar tespit çalışmalarına derhâl başlandığı hususlarının tespit edildiği anlaşılmaktadır.

97. Dönemin AFAD Başkan Vekili hakkında Başbakanlık tarafından yaptırılan ön incelemede ise AFAD Başkanının yetkileri dâhilinde diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlardan personel görevlendirmesini talep etme yetkisini kullanarak Çevre ve Şehircilik Bakanlığında personel görevlendirildiği ve hasarlı binalara girilmemesi konusunda kamuoyuna yazılı açıklamada bulunduğu tespit edilmiştir.

98. Anılan hususlar uyarınca, hakkında inceleme yapılan kamu görevlilerinin gerekli önlemlerin alınması noktasında bir ihmallerinin bulunduğu dair delil bulunmadığı gerekçeleriyle soruşturma izni verilmemesi yönünde kararlar verilmiştir.

99. Soruşturma izni prosedürünün amacı kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı ileri sürülen iddia ve şikâyetler nedeniyle gereksiz ithamlarla karşılaşmalarını, bu şekilde her türlü korku ve endişeden uzak tutulmaları yoluyla kamu hizmetlerinin aksamaması için iddia olunan suçlar bakımından ceza soruşturmasına geçilmeden önce bir ön inceleme yapılmasıdır.

100. Ön inceleme, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri iddia edilen bir suç konusunda ceza soruşturması yürütülmesi gerekliliğini ortaya koyacak somut veri bulunup bulunmadığı amacıyla yürütülmektedir.

101. Bu kapsamda soruşturma izni prosedürü anılan amacın ötesinde ceza yargılamasının işleyişini geciktirecek, soruşturmanın etkin şekilde yürütülmesine engel olacak ya da kamu görevlilerine yargı muafiyeti sağlayacak şekilde uygulanmamalıdır.

102. Somut olaya ilişkin yapılan ön incelemelerde, kamu görevlileri hakkında ileri sürülen ihmal iddialarına ilişkin detaylı bir tetkik yapılarak Vali ve AFAD İl Müdürünün olayda hareketsiz kalmadıkları, yetkileri ve görevleri çerçevesinde derhâl harekete geçerek alınabilecek tedbirleri aldıkları ancak ilk depremden sonra meydana gelen hasarları tespit etmek bakımından çok kısa bir süre olan on altı gün sonra henüz hasar tespit çalışmaları tamamlanamadan ikinci depremin meydana gelmiş olduğu, AFAD Başkan Vekilinin ise ilgili kanunlar ve ikincil düzenlemelerle öngörülen yükümlülüklerini yerine getirmemesi gibi bir durumun söz konusu olmadığı, İl Müdürlüğünden gelen talep üzerine Çevre ve Şehircilik Bakanlığında ivedilikle personel görevlendirdiği tespit edilmiştir. Bu tespitler doğrultusunda ise soruşturma izni verilmemesi yönünde kararlar verilmiştir.

103. Somut olayda soruşturma izni prosedürünün bir ceza soruşturması açılmasını gerektirecek somut veri bulunup bulunmadığının araştırılması amacının ötesinde ceza yargılamasının işleyişini geciktirecek, soruşturmanın etkin şekilde yürütülmesine engel olacak ya da kamu görevlilerine yargı muafiyeti sağlayacak şekilde uygulanmadığı anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklanan ihlal kararlarının aksine bu başvuruya konu olayda kamu görevlilerinin ihmallerinin tespit edilmesinde uygun araçların kullanılmasının önüne geçilmesi ya da tespit edilen ihmalî davranışların adli makamlar önüne taşınmasının engellenmesi gibi bir sonuç doğmamıştır.

104. Bunun yanı sıra İçişleri Bakanlığının soruşturma izni vermemesi işlemine karşı yapılan itirazın toplam üç yıla yakın bir sürede karara bağlandığı anlaşılmaktadır. Ceza yargılamasının işleyişini geciktirmemesi ve soruşturmanın etkin şekilde yürütülmesine engel olmaması amacıyla itiraz mercilerinin itirazları üç ay içinde karara bağlamaları gerekmektedir. Somut olayda itiraz merciinin, soruşturma izni verilmemesine ilişkin kararın İçişleri Bakanlığınca ilgililerin tamamına tebliğ edilememiş olması nedeniyle birden fazla defa dosyanın mahalline çevrilmesi yönünde karar verdiği ve bu nedenle itirazın karara bağlanmasının uzun zaman aldığı anlaşılmaktadır.

105. Tebligatın tamamlanması ve itirazın karara bağlanması bakımından kamu makamlarının daha özenli davranmaları gerektiği açık olmakla birlikte gecikmenin tek başına etkili soruşturma yükümlülüğünü ihlal eder nitelikte olmadığı anlaşılmaktadır.

106. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usule ilişkin boyutunun ihlal edilmediğine karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. Yaşam hakkının usule ilişkin boyutunun ihlal edildiğine ilişkin iddianın
KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 17. maddesinde güvence altına alınan yaşam hakkının usule ilişkin boyutunun İHLAL EDİLMEDİĞİNE,

C. Yargılama giderlerinin başvuruçular üzerinde BIRAKILMASINA,

D. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 17/1/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Burhan ÜSTÜN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Serruh KALELİ

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ